THESES INAVGVRALES EXHIBENTES OBSERVATIONES VARIAS THEORETICO-PRACTICAS DE ACTIONE INIVRIARVM,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO REGIÆ DOMVS PRINCIPE
AC DOMINO,

DN. CAROLO,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PRINCIPE BORVSSIÆ, MARCHIONE
BRANDENB. RELIQVA

PRÆSIDE,

DN. CHRISTIANO THOMASIO,

POTENTISSIMI BORVSSIÆ REGIS CONSILIARIO INTIMO, VNIVERSITATIS FRIDERICIANÆ DIRECTORE AC PROFESSORE PRIMARIO, ET FACVLTATIS IVRIDICÆ ORDINARIO,

PRO LICENTIA

PRIVILEGIA DOCTORALIA RITE CONSEQVENDI
IN AVDITORIO MAIORI

D. 1. Martii Anno M. DCC. XV.
horis ante & pomeridianis,
publicæ eruditorum diſquiſitioni ſubmittit

JOHANNES SCHIECKE,
Grimmenſis Miſnicus.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ, 1718.
Typis JOH. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

Digitized by Google

Digitized by Google

THESES INAUGURALES
EXHIBENTES
OBSERVATIONES VARIAS

THEORETICO-PRACTICAS

DE

ACTIONE INJURIARUM.

I.

Actio injuriarum materia maxime practica.

SUnt, proh dolor injuriæ inter Chriſtianos in viridi obſervantia. Sed tamen & actio injuriarum tantum non quotidie in foris apparet, etſi verum ſit, etiam ab advocatis integris tractatibus demonſtratum, eas actiones nec actoribus, nec reis, ſed ſolum advocatis & Iudicibus, ac aliis perſonis judicialibus multum prodeſſe. *a*) Cauſas hujus rei jam inquirere non vacat. Saltem ex dictis conſtat, me qui per viginti annos cauſarum patronum egi, loco thematis inauguralis

non elegiſſe materiam ſubtilem & ſpeculationibus inutilibus occaſionem dantem, ſed maxime practicam.

a) vid. Joh. David Thönnikeri lucrum inane proceſſus injuriarum.

II.

Scopus & limites harum theſium.

Cum vero injuria tam jure Romano, quam jure Saxonico conſideretur dupliciter, partim ut delictum privatum pariens actionem injuriato partim ut crimen extraordinarium *b*) aut etiam, ut crimen publicum *c*) quod extraordinem punitur, aut de quo quilibet de populo accuſare poteſt, vel, uti moribus noſtris invaluit proceſſus inquiſitorius, de quo magiſtratus ex officio inquirere ſolet, & injuriantem punire, ne latius evagentur theſes meæ, primario de actione injuriarum ero ſollicitus. Sed & memineris, de actione injuriarum me obſervationes ſcribere, easque promiſcuas, non commentarium aut diſſertationem.

b) l. 12. in fin. de accuſ. & inſcript. Anton. Auguſtinus ſub Lege Cornelia de injuriis. *c*) l. 10. & auth. ſed novo jure C. de Epiſc. & Cler.

III.

Homonymia injuriæ & explicatio circa eam juris Juſtinianei.

Equidem principii Inſtitutionum hoc titulo de injuriis nullus videtur eſſe uſus practicus, cum ſaltem tradat homonymiam injuriarum, ſcilicet injuriam ſumi pro omni eo, quod non jure ſit, vel pro contumelia, vel pro culpa, vel pro qualibet alia iniquitate & injuſtitia judicis. Senſus Triboniani, & Ulpiani, *d*) unde prior principium illud deſcripſit, is eſt. Significatum eſſe quadruplicem. Unum generalem, pro omni quod non ſit jure; tres reliquos ſpeciales, dum vel pro contumelia, ut hic, vel pro culpa ſumitur, ut in damno legis Aquiliæ, quod dicitur damnum injuria datum, vel denique pro iniquitate & injuſtitia Judicis, inique judicantis, qui propterea injuriam dicitur feciſſe partibus. Poſſunt hæc tolerari, ſed tamen evidentius erit, ſi dicas, injuriam ſumi vel late vel ſtricte.

late

Late ſeu generaliter, pro omni eo, quod non jure fit, ſive fiat ex dolo, ſive ex culpa, ſive ex propoſito, ſive ex errore & ignorantia. Stricte pro ſpeciali delicto, id eſt contumelia, quæ eſt hujus loci. Ergo ego quidem referrem damnum legis] Aquiliæ ad ſignificationem generalem, id enim ideo dicitur injuria, quia ſine iure fit, ſive quis dolo ſive culpa damnum dederit. Eodem etiam referrem injuriam per judicem perverſe judicantem illatam, quia hæc injuria locum habet, ſive judex dolo malo ſive ex ignorantia perverſe judicet. *e*) Et quia ipſe Ulpianus dicit, hanc injuriam eſſe quaſi non jurium *f*) id eſt, id quod nullo jure fit. Pertinent etiam ad generalem ſignificationem injuriæ dicta vulgaria: Volenti non fit injuria: Qui ſuo jure utitur, nemini facit injuriam &c.

d) l. 1. ff. eod. *e*) pr. Inſtit. de obligat. quæ quaſi ex del. naſc. *f*) d. l. 1.

§. IV.

Caſus practicus, in quo quatuor illi ſignificatus injuriarum concurrrunt.

Sed quam ſterilis etiam videatur hæc doctrina juris Juſtinianei ad inde eliciendum uſum practicum, non injucundum tamen erit, caſum aliquem practicum, id eſt talem, qui in facto contigit, & judicialiter examinatus atque ex parte per definitivam ſententiam deciſus, proponere, ubi quatuor iſti ſignificatus injuriæ a Triboniano & Ulpiano propoſiti concurrerunt, atque dictum ius Juſtinianeum exinde illuſtrari poterit. Nimirum Titius Advocatus, partris ſui pannificis, hæres, pannos in hæreditate rerelictos cum eos commode in portionibus majoribus (in gantzen Stücken) vendere non poſſet, publice in loco publico eos fruſtratim per ulnas (Ellenweiſe) vendere inſtituit. Societas pannificum illius loci id fieri in ſui præjudicium, & ejusmodi venditionem repugnare ſtatutis ſocietatis ſuæ prætendens, ſub & obreptitie impetravit reſcriptum, in quo Titio venditio ejusmodi prohibebatur. Antequam vero id publicaretur, Titius proteſtatus eſt ad-

verſus querelas adverſariorum, appellationem huic proteſtationi addens ad ſuperiorem. Hac vero proteſtatione & appellatione non obſtante, pannifices, & quidem autoritate & adjumento quorundam ex ſenatu illius loci ad id deputatorum, audaciores facti, cum impetu, & quidem duabus vicibus iteratis omnes pannos ad venditionem in foro publico expoſitos, Titio invito per vim majorem abſtulerunt. Etſi vero ſenatus prætenderet, illam deputationem non factam eſſe eum in finem, ut juſtitiæ adminiſtratio impediretur, ſed potius, ut tumultus a populo reliquo, & amicis Titii forte metuendus præcaveretur, ſi ſoli pannifices Titio pannos iſtos adimerent; res ipſa tamen oſtendit, prætextum illum admodum frivolum fuiſſe, quapropter etiam & ſenatui & pannificibus mandatis judicialibus injunctum fuit, ut ſub gravi pœna pannos per iſtud ſpolium ademptos Titio reſtituerent. Occurrunt igitur in hoc facto quatuor illi ſignificatus injuriæ, de quibus Theſi præcedenti diximus. Nam (1) ſine jure fiebat iſta ademptio, cum prohibitio ſub & obreptitie impetrata fuiſſet, ac per interpoſitam appellationem ante ejus publicationem nullas vires habere potuerit. Quin, etiamſi appellatio non interveniſſet, non tamen poterant Pannifices autoritate propria ſine via juris & proceſſu legitimo Titio pannos publice expoſitos adimere, cum neque reſcriptum illis hanc poteſtatem conceſſit. Ut taceam, ſtatuta pannificum non obligaſſe Titium, ut, qui non eſſet pannifex, ſed pannos in rebus hæreditariis patris invenerat. Conjuncta porro erat hæc oblatio cum contumelia Titii eaque graviſſima; fiebat enim publice, & vi publica, detrahebatur multum per id factum opinioni de juris peritia Titii, ut qui ne quidem in propria cauſa remedia juris intelligeret, quibus conſervaret jus ſibi competens, ac ita Clientulis ſuis reddebatur ſuſpectus, tanquam homo juris ignarus. Concurrebat

rebat tertio ingens damnum injuria datum Titio per iſtam ablationem pannorum. Denique ſenatus, qui præſuppoſitis circumſtantiis hactenus memoratis debebat Titium adverſus violentiam illam pannificum tueri, & tamen per aſſiſtentiam deputatorum ſuorum participem ſe faciebat violentiæ publicæ, commiſſæ, injuriam quarti ſignificatus committebat. Quod erat demonſtrandum.

V.

Fit etiam injuria pictura. Ut ecce, curaverat ſartor ſignum forcipis, quod ædibus, quas inhabitat, publice affigeret, a pictore coloribus more conſueto pingi. Cum vero ſartor deſideraret a pictore, ut duos leones pingeret forcipem tenentes, pictor coloribus oleo tinctis pinxit duos capros forcipem tenentes. Ne tamen fraus adhibita ſtatim ſentiretur, ſuper illos capros pinxit duos leones, ſed coloribus ſola aqua præparatis ſine oleo. Sartor nullam fraudem ſuſpicans, ſignum illud publice ſuſpendit, atque adeo iſti leones per aliquod tempus publice ab omnibus conſpecti ſunt. Poſtea tempore nocturno magna pluvia orta leones illi cito diſparuerunt, ac matutino tempore apparuerunt transmutati in capros. Quærebatur an pictor ſartori teneretur injuriarum? Reſpondit Julianus, nullam rationem dubitandi ſubeſſe, cur non teneretur. *Caſus alienis injuriarum occaſione picturæ.*

VI.

Edidit Matthias Abele Metamorphoſin telæ judiciariæ, in qua trecentos caſus juridicos rariores propoſuit, & methodo amœna reſolvit. Liceat ex illis ſequentem ad actionem injuriarum pertinentem hic repetere, addito judicio meo. Michael Angelus pictor Romanus pinxerat extremum judicium, atque cum ex una parte tabulæ in inferno homines variorum ſtatuum delineaſſet, inter alios etiam Cardinalem quendam, qui tum temporis adhuc vitali fruebatur aura, ita vivis coloribus depinxerat, ut totus populus ejus effigiem agnoſceret. Poſtulante vero Cardina- *Caſus ſimilis.*

dinale, ut Papa Clemens VI. pictorem ob gravem injuriam ſibi illatam puniret, reſpondit Papa, ſe quidem poſſe ex purgatorio, non vero ex inferno liberare, ex inferno enim nullam dari redemptionem. *g*) Poterat hæc reſponſio ut jocus ingenioſus Papæ tolerari. Sed quod Abele proponat eam tanquam ſententiam judicialem juri conformem, aliter ſentio. Aperte enim hic committitur ignorantia elenchi Non enim erat in quæſtione, an Papa poſſet ex inferno liberare, neque petierat Cardinalis, ut eum ex inferno hoc liberaret, ſed ut juberet, pictorem picturam mutare, & ob injuriam illatam puniret eum. Ergo ſententia hæc erat ipſo jure nulla, tanquam non conformis libello. Quod vero pro defendenda hac ſententia autor citatus afferat dictum Poetæ:

Pictoribus atque Poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

nihil ad rem facit. Neque enim is Poetæ ſenſus fuit unquam ut Pictores & Poetæ habeant licentiam alios contumelia afficiendi. Ergo reſponderem, juſtum eſſe petitum Cardinalis, & pictorem debere, non ſolum picturam illam hactenus, quoad imaginem Cardinalis mutare, ut ſcandalum populo datum tollatur, ſed & ulterius graviori poena coerceri.

g) Abele part. I. caſu 2. p. 9. ſeq.

VII.

Adhuc alius. Idem autor refert alium caſum ſimilem. *b*) Convenerat vir quidam honoratus cum pictore, ut ipſum depingeret, promiſſa certa mercede, ſi modo imago formam & figuram faciei ejus exacte exprimeret. Poſtea poenitentia ductus nolebat promiſſam mercedem ſolvere, excipiens, quod imago ipſius faciem non ita repræſentaret, ut ab aliis cognoſci poſſet, eſſe hanc ejus imaginem. Pictor nolens convenire alterum actione conducti, retinebat imaginem, & appictis tintinnabulis & cornibus, eam inter alias pictu-

picturas publice venalem exponebat. Conveniebatur propterea ab altero actione injuriarum. Excipiebat reus, non exhibere eam picturam imaginem actoris, provocans ad ipſiusmet propriam confeſſionem, cum ob hanc cauſam ipſi noluiſſet ſolvere mercedem debitam. Pronunciatum fuiſſe refert Autor: tuendum eſſe reum in exercitio artis ſuæ, cum ipſe mercedem debitam reo ſolvere noluiſſet, ipſius tamen arbitrio relinqui, an vellet imaginem illam ſoluta mercede redimere. Non contentus reus hac ſententia, petit inſuper ultra conventam mercedem, ut ei pro poſtea appictis tintinnabulis & cornibus adhuc aliquot florenos ſolveret actor, ſecundum quod petitum etiam in ſententia ſubſequente fuit pronunciatum. Non arbitror, ſententias iſtas juri eſſe conformes, cum negari nequeat, pictorem in contumeliam actoris illa ſigna maxime injurioſa appoſuiſſe. Adeoque potius condemnandus fuiſſet reus ad ſolvendam æſtimationem injuriarum, prævia moderatione, deducta tamen mercede, ipſi antea injuſte denegata, & compenſatis expenſis. Quodſi vero pictor effigiem illam ſine additis contumeliæ notis publice venalem propoſuiſſet, non locum habuiſſet actio injuriarum. Ita memini in facto contigiſſe, ut alius quidam vir honoratus, deformi facie præditus, quam debito modo ſine adulatione pictoribus conſueta, ad vivum expreſſerat pictor, mercedem huic promiſſam ſolvere nollet, ſimili præcedenti exceptione utens. Cum autem pictor hanc imaginem in taberna ſua publice venalem exponeret, & fieret concurſus populi in taberna, cupientis videre hanc picturam, cogebantur amici & cognati viri illius honorati ad tollendum ludibrium carius redimere imaginem, quam antea conventum erat, atque hoc in caſu non injuſte feciſſe pictorem aſſero.

h) d. l. caſu 3. p. 12.

IIX.

An hodie ob barbam raſam vel expilatam detur actio injuriarum.

Barba viros hirtæque decent in corpore ſetæ. Ita jam olim cecinit Ovidius, *i*) & ab antiquiſſimis temporibus pro gravi injuria fuit habitum, ſi quis viro invito barbam quocunque modo auferret, vel minueret. Habemus non ſolum exemplum in hiſtoria ſacra, *k*) ſed & in Conſtitutione Friderici Imperatoris de pace tenenda *l*) non pro levi ſed majori & graviore injuria æſtimatur, ſi quis alteri crines aut barbam expilaſſet, quam ſi pugno vel manu eum percuſſiſſet, & Baldus docuit *m*) barbam eſſe membrum hominis, atque ob id incidentem barbam eadem teneri pœna, qua plecti ſolet, qui membrum alicui abſcidit. *n*) At iſtud hodie, inquit B. Beierus *o*) propter objecti defectum ceſſat. Nemo enim noſtra ætate hæc ſuperpondia amplius alit, ſuive, aut aliorum autoritatem inde metitur. Ita quidem eſt, ſi viros in dignitate poſitos apud nos conſideres, de quibus maxime loquitur Beierus. Adeoque certum eſt, caſus injuriarum ob barbam præciſam vel expilatam rariſſime apud nos contingere. Interim tamen nullum eſt dubium, quin dentur hodie inter perſonas in dignitate non conſtitutos, neque tamen propterea ubique vilioris conditionis non pauci, qui barbas alunt, imo etiam viri honorati retinuerunt barbæ veteris reliquias quasdam, aut, ſi malis, ſigna, ideoque nullum etiam eſt dubium, quod hodie actio injuriarum ob barbam tonſam vel expilatam plane ceſſare dici nequeat.

i) Metamorph. lib 13. *k*) 2. Sam. 10. *l*) 2. F. 27. Verſ. ſi quis aliquem ceperit. *m*) in L. reos C. de accus. *n*) vid. obſ. ſelect. Halenſ. T. X. obſ 4. §. 4. & ibi citat. conf. Abele d. Part. I. caſ. 66. *o*) ad ff. h. t. n. 6.

IX.

An & quatenus ob oſculum detur a-

Oſculum regulariter ſignum amicitiæ eſt, & amoris, uti tamen ad amorem & amicitiam nemo cogitur, & beneficium etiam non datur invito, ita non ſine ratione reſpon-

ſponderunt JCti celeberrimi in Germania, ob oſculum invitæ virgini a juvene datum locum habere actionem injuriarum, quia ſcilicet tale oſculum tendat in ipſius contumeliam, & attentet ejus pudicitiam. *p)* Sed quod hanc rationem attinet, non mirandum, quod eam non guſtent omnium populorum mores, nec omni tempore. Apud quosdam populos v. g. Italos ſexus fœmineus ob zelotypiam nationis non habet converſationem liberam cum perſonis ſexus maſculini, ſed valde & nimis, quamvis fruſtra, reſtrictam. Apud hos non poteſt non oſculum invitæ virgini illatum pro injuria gravi haberi, & attentatione pudicitiæ. Contra apud Gallos, Belgasque, in alterum extremum inclinantes non ſolum liberior, ſed & quandoque nimis libera converſatio perſonarum diverſi ſexus eſt in uſu, & oſcula perſonarum diverſi ſexus in converſatione publica magis pro ſignis familiaritatis aut honoris, aut luſu, quam pro injuria aut attentatione pudicitiæ habentur. Ante annos 60. quorſum pertinent reſponſa JCtorum modo memorata, patrum noſtrorum mores magis accedunt ad mores Gallorum, & Belgarum. Ergo non mirandum etiam, quod tum temporis ob oſculum invitæ virgini datum JCti reſponderint juvenem teneri actione injuriarum, hodie vero talia reſponſa non appareant, neque etiam exemplum occurrat actionis injuriarum ob oſculum inſtitutæ, ſive quod caſus raro dentur, ubi virgini invitæ oſculum datum fuerit in publica converſatione, cum fere talis reſiſtentia magis habeatur pro ruſticitate, ſive, etiamſi invitæ detur oſculum, id tamen apud nos neque pro contumelia habeatur, neque pro attentatione pudicitiæ. Jam non diſputo, quinam mores, ex his diverſis Germanorum moribus, ſint præferendi. Poterit tamen pro hodiernis moribus afferri ex ipſis legibus Romanis, quod, etſi apud eos prohibita fuerit adſectatio & appellatio honeſtarum fœminarum, hoc eſt frequens tacita ſequela, aut attentatio

ctio injuriarum,

tatio pudicitiæ per ſermonem, ipſimet tamen eam ſententiam ſic explicuerint, non omnem, qui affectatus eſt, nec omnem, qui appellavit, edicto conveniri poſſe, neque ſi quis colludendi, ſi quis officii honeſte faciendi gratia id faciat, in Edictum incidere, ſed qui contra bonos mores hoc faciat. *p*) Contra bonos mores autem feciſſe dicebatur, (& recte,) qui fecerat contra bonos mores ſuæ civitatis. *q*) Ut taceam, oſculum invitæ virgini a juvene datum, poſſe etiam non ex animo contumelioſo datum fuiſſe, ſed ex nimio exceſſu amoris, ob quem ſæpius amantes quidvis pati vel facere non recuſant, modo voto ſuo potiantur, quare cum ebrietate aut furore interdum conferri ſolet, & eam ob cauſam pragmatici adoleſcentem excuſant, qui in via publica puellæ obviæ amore incenſus oculum figit. *r*) Pertinet etiam huc exemplum Piſiſtrati, Athenienſium tyranni, qui cum adoleſcens quidam, amore filiæ ejus virginis accenſus in publico obviam ſibi factam oſculatus eſſet, hortante uxore ut ab eo capitale ſupplicium ſumeret, reſpondit: ſi eos, qui nos amant, interficimus, quid his faciemus, quibus odio ſumus? *s*) Quodſi tamen indicia contumeliæ adſint, v. g. ſi vilis perſona fœminam honeſtam invitam in publico oſculetur, aut etiam contumeliæ faciendæ cauſa ab aliis impulſus vel juſſus id faciat, nullum eſt dubium, quin tum & hodienum actio injuriarum apud Germanos lo[c]um habitura ſit.

p) Dn. Præſ. ad Strauch. p. 218. ſeq. Conf. Beyerum ad ff. de extraord. crim. poſt poſit. 10. *p*) l. 15. §. 22, 23. de injuriis. *q*) d. l. 15. §. 6. *r*) Tiraq. de pœn. temper. c. 4. n. 5. *s*) Valer. Maxim. lib. 5. cap. 1. exemplo externo. 2.

X.

Actio de injuria ſcripta quando præſcribatur? Rationes quod hæc actio

Valde diſſentiunt Dd. utrum actio de injuria ſcripta anno præſcribatur, an ſit perpetua. Non pauci JCti celeberes poſterius affirmant, eaque ſententia etiam in Camera eſt recepta, quia videlicet ſcriptura ſemper loquitur. Etſi vero hanc rationem valde irrideat Antonius Matthæi *t*)

eam-

mque abſurdam vocet, ac vix mediocribus JCtis dignam, *ſit perpetua.* quia convitia etiam ubi in vulgus exeunt, in animis hominum ſemper loquantur, ſecundum vulgatum, calumniare audacter, ſemper aliquid hæret, adeoque ipſe Matthæi aliam rationem pro hac ſententia ſubſtituat, quod tanta ſit magnitudo injuriæ ſcriptæ, ut propterea publico iudicio atque capitali eam vindicari voluerint Imperatores: *u*) non deſunt tamen, quæ pro doctrina illa ſalvanda afferri poſſunt. Etſi enim Doctores hujus ſententiæ nec ipſi in principiis ubique videantur convenire, eo tamen ſi non omnes, certe plerique, qui ea ratione, quod ſcriptura ſemper loquatur, vſi ſunt, videntur reſpexiſſe. Diſtinxerunt initio inter injurias reales & verbales. Reales, quæ facto inferuntur, putarunt præſcribi triginta annis, verbales anno. *w*) Quæſitum autem jam fuit, utrum injuria ſcripta ad verba, an ad facta ſit referenda. In conventionibus equidem conſenſus dicitur declarari vel expreſſe per verba, ſive ore prolata, ſive ſcripta, vel tacite per facta. Atque adeo hic nullum eſt dubium, quin verba ſcripta factis opponantur. Non tamen hæc oppoſitio eſt perpetua. Ecce enim in doctrina de verborum obligationibus nullum eſt dubium verba ſcripta non habere effectum ſtipulationis, nec adeo verborum obligationem producere. Putarunt ergo Doctores, etiam in materia injuriarum intuitu præſcriptionis literas injurioſas magis ad facta, quam ad verba pertinere, rationem videlicet, cur injuriæ verbalis actio anno, realis tricennio præſcribatur, in eo quærentes, quod injuriæ verbales non ita firmiter infigantur animo injuriati, ut reales, atque adeo ſtudium vindictæ etiam in verbalibus citius pereat, quam in realibus. Hoc vero ſuppoſito non potuerunt non exiſtimare, eo intuitu injurias ſcriptas magis ad reales, quam verbales injurias eſſe referendas, quia ſecundum vulgatum verſiculum vox audita perit, litera ſcripta manet, idque videntur innuere

voluiſſe per illam rationem, quod ſcriptura ſemper loquatur, quæ ſi hoc modo exponatur, ſua ſponte corruunt objectiones Antonii Matthæi, quibus illam rationem ridiculam reddere voluit. Accedit, quod ratio, quam ipſe Matthæi pro fortiore habet, ideo non videatur multum differre, quia videlicet non omnis injuria ſcripta eſt libellus famoſus, adeoque ab hoc ad illam infirma eſt conſequentia.

t) De criminibus ad Lib. 47. tit. 4. c. I. n. 18. p. 157. ubi etiam citat. autores hujus ſententiæ. *u*) L. un. C. de famoſ. libellis. *w*) arg. l. 5. C. de injuriis juncta L. 5. princ. & L. 15. §. 2. ff. eod.

XI.

Verius, eam eſſe annalem.

Sunt tamen & alii, qui contra ſentiunt, injurias ſcriptas, quæ ſcilicet in crimen libelli famoſi non incidunt, anno præſcribi, quæ ſententia Conſtitutione Saxonica eſt confirmata *x*) ad quem etiam inclinare videtur ipſe Antonius Matthæi *y*) Atque hæc ſententia eſt etiam doctrinæ juris Romani magis conformis. Datur enim actio æſtimatoria à Prætore *z*) introducta, non ſolum occaſione convitii & injuriæ verbalis, ſed etiam in caſu injuriarum realium minorum, quæ lege Cornelia non notantur, *a*) qualia facta varia recenſentur in pandectis, & inter ea etiam refertur injuria ſcripta. *b*) Actio igitur æſtimatoria in genere tanquam prætoria pœnalis anno præſcribitur *c*) & ita etiam eſt intelligendum, quod Imperator Diocletianus dixit, injuriarum actionem annuo tempore præſcribi, quamvis caſus ibi propoſitus loquatur de convitio. *d*) Hoc vero præſuppoſito facile reſponderi poteſt ad rationes diſſentientium, ut quæ falſo præſupponit, actionem quamcunque, etiam Prætoriam, de injuriis realibus eſſe perpetuam, cum id procedat ſaltem de actione ob injurias reales ex lege Cornelia, quia tum ceſſat ratio allata de actionibus prætoriis.

x) Part.

x) Part. 4. conſt. 46. ubi vide Carpz. def 1. *y*) d. n. 18. in fin. p. 158. *z*) L. 15 §. 2. ſeq. de injur. *a*) L. 5. pr. ff. eod. *b*) d. L. 15. §. 27 & 29. *c*) L. 35. de O. & A. Schuz in comp. pand. de injur. in contrariis. *d*) L. 5. C. de Injuriis ibique Brunnem.

§. XII.

Actio injuriarum ob crepitum ventris.

Generaliter vetuit Prætor, quid ad infamiam alicujus fieri. Proinde quodcunque quis fecerit vel dixerit, ut alium infamet, erit Actio injuriarum *e*) unde ſi quis non debitorem quaſi debitorem appellaverit, injuriæ faciendæ cauſa, injuriarum tenetur. *f*) Ita memini in facto contigiſſe, ut in urbe vicina famulus mercatoris cujusdam tabernam alterius mercatoris, ante tabernam ſtantis, & cum alio colloquentis, præteriret, & in publica platea crepitum ventris emitteret. Hoc alter in ſui contumeliam factum eſſe credens, dominum famuli, quem ob alias etiam rationes ſibi inimicum eſſe putabat, & cujus juſſu hanc contumeliam a famulo factam eſſe ſibi perſuadebat, conveniebat actione injuriarum æſtimatoria. Cum vero reus, ut facile conjici poteſt, multis exceptionibus, qua dilatoriis qua peremptoriis uteretur, proceſſus iſte cum tanto fervore utriusque partis per multos annos continuatus, & variis remediis appellationis non una vice adhibitis ad majora & ſumma provinciciæ tribunalia protractus, & adeo non indignus fuit habitus, ut viri graves & prudentes, majorum, & ſummorum tribunalium præſides & aſſeſſores, omnes, & vel minimas circumſtantias, crepitum iſtum vel antecedentes, vel concomitantes, vel conſequentes cum diſtinctione, & iudicio expenderent, ne videlicet injuſtam ſententiam pronunciarent. Vides ſimul, nullum canonem aut proverbium eſſe ſine exceptione. Dixi ſupra: Vox audita perit, etiam articulata, hæc inarticulata ope hujus proceſſus per decennium & vltra in animis & memoria partium, advocatorum, judicum, & horum, cum quibus illi ea de re locuti ſunt, id

eſt,

eſt, tantum non totius populi, continuata fuit. An recte? Diſtinguo. Ex parte actoris non prudenter, nec generoſe, aut chriſtiane, juſte tamen: Ex parte judicum, tam inferiorum, quam ſuperiorum (ſi modo ipſis extra circumſtantias hactenus narratas aliud nihil imputari poſſit,) juſte, nec imprudenter, nec contra regulas Chriſtianiſmi.

e) d. l. 15. §. 27. f) d. l. 15. §. 33.

XIII.

An proceſſus injuriarum repugnet Chriſtianiſmo? Sententia affirmantium, ſed omnia confundentium.

Facile prævideo, multos viros eruditos, celebres ac honeſtos, talem reſponſionem a me haud quaquam expectaſſe, vel certe obſcuritatis & tacitæ contradictionis eam accuſaturos eſſe. Scilicet: repugnare actionem Injuriarum totam, quanta quanta eſt, Chriſtianiſmo, quia ad vindictam tendat, adeoque omnem actorem, qui actione injuriarum utatur, graviter peccare contra regulas Chriſtianiſmi, peccare contra eas advocatos, quia actoribus in re illicita aſſiſtunt, peccare judices, qui in hiſce negotiis antichriſtianis pronunciant, cum potius deberent talia acta dentibus lacerare, quod alias JCti de libello inepto judici conſulunt. Agnoſcere me ipſum ex parte hanc doctrinam, adeoque recte ſtatuere actorem in dicto caſu nec prudenter nec generoſe, nec chriſtiane egiſſe; & tamen ſtatim addere, quod juſte fecerit, quod non niſi impertinenter dictum eſſe poſſit, Quomodo enim id juſtum eſſe poſſit, quod ſtultum & non chriſtianum eſt. Majori adhuc ſcandalo occaſionem præbere, quod dixerim, judices ne quidem contra regulas Chriſtianiſmi feciſſe, cum tamen actorem haud chriſtiane egiſſe faſſus fuerim. Si ipſorum res arbitrii eſſet, ipſos velle & judices, & partes & advocatos pronunciare reos æternæ damnationis, & me etiam cum ipſis in æternum excommunicare. Surrecturos eſſe aliquando in die extrema JCtos Ethnicos & damnaturos hanc generationem. Convenienter cum Chriſti regulis docuiſſe Papinianum, quod, quæ facta lædant pietatem, exiſte-

exiſtimationem, verecundiam noſtram, & ut generaliter dixerim, contra bonos mores fiunt, nec facere nos poſſe credendum ſit *g*). Non ſolum crepitum ventris lædere verecundiam, ſed etiam verecundiæ, non dicam Criſtianæ, ſed ſaltem Ethnicæ adverſum eſſe, hunc crepitum per actionem injuriarum, & per appellationes exponere ſenſibus tot virorum gravium, ab his inverecundiam iſtam non prohiberi, ſed quaſi foveri potius, & me hæc omnia vocare pia, chriſtiana, juſta? Quam unquam majorem animo concipi poſſe impudentiam! Gemere Eccleſiam ſub talibus doctrinis, nec ante ſperandam eſſe felicitatem temporum, niſi principes Chriſtiani partes, & judices, advocatos, profeſſores, candidatos, talia agentes, vel defendentes ex provinciis ſuis ejiciant &c. Vides gravem eſſe atque ex pio, ut loqui ſolent diſſentientes, affectu ortam, eoque repletam objectionem, adeoque nequaquam a me ſine reſponſione, ſed placida dimittendam.

g) l. 15. de condit. inſtit.

XIV.

Dico *placida*. Ante omnia enim cavendæ ſunt ſtudioſo ſapientiæ doctrinæ, affectu etiam zeli divini inflatæ, quia, docente ſervatore, etiam ſub larva zeli pii ſæpe latet hypocriſis *h*). Igitur ſententia diſſentientium vel ideo ſuſpecta eſſe jure merito debet, quia ubique affectum ſpirat. Affectus autem rationem non ſequitur ducem, ſed confundit ubique res diverſiſſimas & diſtinctiſſimas. Scopus propoſiti mei haud patitur, ut prolixe oſtendam eam confuſionem. Poſtularet enim hoc negotium integram & prolixiorem diſſertationem, quam ſunt omnes theſes meæ inaugurales. Igitur rem in ſummam contraham, perſpicuam tamen, ut puto, & evidentem illis, qui præjudicio autoritatis & præcipitantiæ vacui ſunt. Quæſtio primaria *Sententia diſſentientium.*

 eſt;

eſt: an actio injuriarum conveniat cum Chriſtianiſmo, an eidem repugnet? Dignam judicavit hanc quæſtionem Georg Beyerus, de qua paulo fuſius mentem ſuam explicaret, eo inclinantem, ut oſtendat poſterius ita ſimpliciter haud quaquam eſſe affirmandum. *i)* Nolo ab eo dicta repetere, aut exſcribere, operam potius dabo, ut etiam ipſius doctrinæ lux aliqua a me accendatur. Initio ſic tenendum. Multum differre juſtitiam a reliquis vitiis. Saltem hic per exempla mentem declarabo. Qui rem ſuam ſine cauſa deſtruit, & corrumpit, qui officia humanitatis aut beneficia non exhibet, aut qui ea moroſe præſtat, non prudenter agit, non virtuoſe, ſed tamen non injuſte, etiam ex Chriſti doctrina.*k)* Ad juſtitiam aliquis cogi poteſt, & ob injuſtitiam in civitate puniri, reliquæ virtutes coactionem reſpuunt, & regulariter vitia iis oppoſita pœnis civilibus non coerceri ſolent, nec commode poſſunt. Qui coacte liberalis, temperans, humanus, magnanimus, modeſtus, manſuetus, placidus, patiens eſt, revera talis non eſt, ſed liberalitatem & reliquas modo memoratas virtutes mentitur. Peccat utique avarus, intemperans, inhumanus, immiſericors, ſed niſi hæc vitia turbent quietem publicam eminenter, niſi lædant jura concivium, nec punitur, nec puniri poteſt. Princeps in republica conſtitutus eſt primario, ut juſtitia adminiſtretur correctione hominum injuſtorum, & ut exemplo ſuo præeat etiam ſubditis in via virtutis, ſed abſque legibus pœnalibus, utque Doctores virtutis & juſtitiæ conſtituat. Doctorum eſt, ratione, doctrina, adhortationib9, exemplo adducere cives ad ſtudium & praxin virtutum omnium. Qui leges ferre, qui principem, judices, alios Doctores ab ipſis diſſentientes excommunicare, & e republica ejicere volunt, ſunt ex ſchola phariſæorum, & Doctorum falſorum. Judices ſunt miniſtri principis,

pis, etiam, qui in judiciis ſupremis judicum perſonas ſuſtinent. Hi vi ſui officii obſtricti ſunt, ut ſuas ſententias ferant, ſecundum jura præſcripta & conſuetudines vim legum habentes, etiamſi iſtæ leges aut conſuetudines ex regulis prudentiæ legislatoriæ emendationem mereantur. Cavendum ergo etiam judicibus, ne ſub ſpecie æquitatis cerebrinæ, aut etiam Chriſtianiſmi, leges corrigant, & ſie temerario, imo nefario auſu regale poteſtatis legislatoriæ ſibi vindicent. Chriſtianiſmus & ſummum ſtudium virtutum omnium, non ſolius juſtitiæ ſed maxime reliquarum, quæ coactionem reſpuant, & pœnas non admittunt. Summa perfectio in hoc mundo obtineri nequit, etiam inter eos, qui Chriſtiani vocantur. Punit ergo & Princeps Chriſtianus injuſtos, reliquos vitioſos fert, tolerat, & ſtultitiam illorum cum plane expellere non poſſit, legibus temperat, atque iis, ne nimis evagari poſſit, limites præſcribit. Sed hæc limitum præſcriptio non pertinet ad judices, quia eſt adjunctum poteſtatis legislatoriæ. Summa prudentia eſt, poſſe ferre ſtultos, etſi nec hoc præceptum placeat illis, qui doctrina falſæ ſapientiæ infecti ſunt. Doctor juris diligenter inculcat (ut & ego ſtatim ab initio ex parte feci) actiones injuriarum non eſſe opera prudentiæ, tantum abeſt ut Chriſtianiſmi, qui prudentia eſt in eminenti gradu. Idem tamen ſi ſimul judex eſt, aut aſſeſſor collegii Juridici eadem forte hora, quæ iſtam doctrinam ſerio inculcavit, conſulenti (& eidem illi, aut ſimilia, qui occaſionem dedit huic obſervationi) reſpondet, Und ſeyd ihr Cajum wegen des euch zugefügten Schimpffs, daferne ihr ihn Anſpruchs zu erlaſſen nicht gemeinet, injuriarum zu belangen wohl befugt. V. R. W. Idem acta de actione injuriarum, etiam imprudentiſſime & parum chriſtiane inſtituta, referens, votum ſuum ſecundum regulas juſtitiæ profert, aut ſi judex ſit, ex-

equitur. Videt ſummam ſapientiam, & quæ nihil indulgere vult ſtultis, eſſe ſummam ſtultitiem. Videt - - - Plura enimjam dixi ad ſalvandum judicium neum ſupra datum, quam forte opus eſt, apud prudentes.

b) Joh. XVI. 2. Math. XXIII 15. *i*) ad tit. pandect. de injuriis initio p. 605. ſeq. *k*) Matth 20, v. 13.

XV.

Abuſus actionis injuriarum & medium hunc abuſum tollendi.

Nequaquam ergo diffiteor, ſed potius ambabus largior manibus, multa exempla occurrere, & allegari poſſe, evidenter probantia, homines ſæpe abuti proceſſibus injuriarum, ſive fundamentum actionis, ſive media, & proceſſum reſpicias, largior etiam cauſam illorum abuſuum non ſolum reis, quorum eſt fugere, aut actoribus, qui ob leviſſimam rem & a parum prudente etiam facile contemnendam, graviſſimas actiones inſtituunt, ſed & Advocatis, & Judicibus eſſe adſcribendam, qui etiam in proceſſu ſupra memorato de re non bene olente, lucri, quod inde percipiunt, cum Veſpaſiano bonum odorem eſſe ſibi gratulantur, & in ſinu gaudent. Poſſem, ſi temporis & chartæ ratio id permitteret, exempla non pauca afferre a me ipſo, dum in praxi hactenus verſor, obſervata. Ob quam & ego & mecum alii multi boni optarunt, ut abuſus illi, ſecundum modo aſſerta in theſi præcedenti per prudentiam legislatoriam coerceantur, ac ipſis juſti limites ponantur. Hoc vero meo quidem judicio commodius fieri nequit, quam ut actiones omnes injuriarum ita tollantur, ut cum ad pœnam tendant injuriantium, cura hujus pœnæ & determinatio relinquatur officio magiſtratus, ita tamen, ut injuriatis ſalva maneat poteſtas, ſi magiſtratus ipſis juſtitiam adminiſtrare deneget, ea de re conquerendi coram principe. Ita enim coercerentur injuriantes, & læſis pro natura negotii ſatisfieret, & non ſolum abuſus actionis injuriarum hactenus

ctenus memorati tollerentur, ſed etiam uno quaſi ictu inutiles redderentur pleræque, ſi non omnes quæſtione ad proceſſum actionis injuriarum pertinentes, in quarum deciſione mirum in modum variant, & diſſentiunt inter ſe Doctores, & Collegia JCtorum, atque adeo etiam ipſa praxis per hanc diſſenſionem redditur incerta, & abuſus proceſſus in actione injuriarum augetur.

XVI.

Imo expertus loquor, cum hactenus multoties obſervaverim, quam valide occaſiones abutendi proceſſibus injuriarum ſublatæ ſint, poſtquam potentiſſimus Rex Poloniarum, & Elector Saxoniæ, Dominus meus longe Clementiſſimus, in mandato contra vindictam privatam, turbationes pacis, & duella ſub dato Cracoviæ die 15. Aprilis 1706. modum præſcripſit, ſecundum quem magiſtratus & judices injurias tam verbales, quam reales ſeveriſſime coercere ac punire debeant. Ita enim mox effectum fuit, ut ceſſantibus actionibus injuriarum læſis longe celeriori modo, quam hactenus mediantibus illis actionibus obtineri potuit, & abſque tanta pecuniæ ſumma ab actoribus ſæpiſſime fruſtra impenſa ſatisfieret, Inprimis cum in mandato renovato, quod jam non eſt ad manus (ſed quod, quantum recordor, fere cum mandato Boruſſico, de quo ſtatim, convenit,) actiones injuriarum tam æſtimatoria, quam ad palinodiam plane fuerint ſublatæ. Idem medium jam ante plures annos in Ducatu hoc Magdeburgico tentatum fuiſſe perſpicio, quamvis non omni modo perfectum fuerit. Diſponit enim ordinatio proceſſus anno 1686. publicata, (*l* ut impoſterum judices omnes injuriantes, calumniantes, & diffamantes, etiam ſine denunciatione præcedente punire, & ſuper facto inquirere, ſi vero dennociatio præceſſerit, etiam de ſatisfactione læſi ſolliciti eſſe debeant. Quæ

Praxis hujus medii ejusque exempla.

 diſ-

diſpoſitio paulo poſt in ordinatione Politica Ducatus ejusdem anno 1688. confirmata quidem fuit, ſed cum addita hac declaratione *m*) ut is, qui injuriam vel calumniam ad inquiſitionem denunciare cupiat, intra annum id facere debeat, quemadmodum intra idem tempus alias actionem injuriarum tam in realibus, quam verbalibus injuriis, a tempore ſcientiæ inſtituere deberet; interim tamen inquiſitionem inſtitui non debere, niſi denuncians ſimul indicia ſufficientia ſuppeditaret, quomodo injurians de injuriis illatis convinci poſſit. Poſtea anno 1696. in reviſa & emendata ordinatione proceſſus hæc ita emendata ſunt: *n*) In injuriis verbalibus ex calore aut præcipitantia evomitis, ut etiam in injuriis minoribus realibus Judicem ſummarie debere procedere &c. in injuriis vero atrocioribus cum delibarato animo factis, quæq; magnum injuriato præjudicium facere poſſunt, ſi res inter partes amica compoſitione tolli nequeat, & actor palinodiam, vel majorem carcere mulctam a judice petat, vel injuriam ad inquiſitionem denunciet, non debere actori denegari viam juris ordinariam, vel inquiſitionem etiam debere inſtitui, & ſimul intereſſe privatum actoris obſervari. Æſtimatoriam vero injuriarum actionem plane abrogari ac prohiberi. Vides adeo hoc pacto malum, & abuſum ex actionibus injuriarum metuendum ex parte ſaltem, non plene ita fuiſſe ſublatum. Tandem videlicet anno 1713. Potentiſſimus Rex Boruſſiæ, & Elector Brandeburgicus in mandato declarato ac renovato contra vindictam privatam, injurias, turbationes pacis, & duella ſub dato Berolini d. 28. Junii ad tollendos plene abuſus hactenus memoratos ſapientiſſime conſtituit *o*) ut in poſterum omnes ſolennes formulæ actionum in jure alias permiſſarum, ſine æſtimatoriæ, ſive ad Palinodiam, ſive quarumcunq; aliarum, in cauſis injuriarum, ut & hactenus

nus certo modo permiſſum remedium retorſionis,utpote in quo plerumque exceſſus committantur, & ſæpius per illud occaſiones ad majorem excandeſcentiam & actiones ſuppeditentur, quam ut id actiones injuriarum præſcindat, quodque inſuper etiam autoritati officii magiſtratus adverſum ſit, & cum regulis Chriſtianiſmi nullo modo conſiſtere queat, penitus ceſſare debeant,& potius poſt denunciationem injuriati cum narratione circumſtantiarum neceſſariarum, & ſuppeditatione mediorum probandi, ac denominatione teſtium idoneorum faciendam Judex obligatus ſit, ſummarie & ſine omni ſtrepitu procedere, atque reum ad declarationem & deprecationem, vel etiam ſecundum variationem circumſtantiarum ad recantationem, ac ad reſtitutionem impenſarum condemnare, addita etiam alia graviori pœna intuitu intereſſe publici.

l) c. 50. §. 7. *m*) cap. 70. §. 8. *n*) c. 50. §. 8. 10. 11. *o*) artic. XI.

XVII.

Jura communia hodierna Imperii Germanici circa actiones injuriarum.

Atque hæc exempla maxime laudabilia ſi imitentur etiam alii Principes, & Status imperii, nullum eſt dubium, quin impoſterum omnes querelæ de abuſibus actionis injuriarum in Germania ceſſaturæ ſint. Docent equidem receſſus imperii, quod in ordinatione Cameralis judicii de anno 1555. conſtitutum ſit in actionibus injuriarum æſtimatoriis, ſi æſtimatio intra 50. florenos facta fuerit appellationes in Camera non debeant admitti. Sed cum tamen ibidem p) permittatur admiſſio appellationum in actione æſtimatoria 50. florenos excedente, & in genere in quacunque actione ad palinodiam, facile patet, hoc quidem modo parum profectum eſſe in tollendis abuſibus actionis injuriarum. Poſtea in receſſu Auguſtano de anno 1566. q) conſtitutum eſt, ut in verbalibus injuriis, ex calore aut præcipitantia provenientibus, vel etiam injuriis realibus levi-

levioribus judex Cameræ poſt propoſitam actionem & factam rei reſponſionem extra proceſſum judicialem ex officio inquirere, & ſecundum circumſtantias facti & perſonarum injuriantem carcere vel mulcta pecuniaria punire debeat, ita, ut injuriæ prolatæ neqe actori neque reo præjudicium aliquod in eorum fama facere debeant. Sed in atrocioribus injuriis ex propoſito & animo deliberato ortis, & magnum damnum injuriato creantibus, ſi partes non poſſint amicabili compoſitione conciliari, & actor adminiſtrationem juſtitiæ ſit deſideraturus ut ipſi hæc nequaquam denegetur. Apparet ex dictis, emendatam ordinationem proceſſus Magdeburgici modo memoratam in paragrapho præcedente, magnam partem ex hoc Rec. Auguſtano deſumtam eſſe, ipſam vero actionem injuriarum æſtimatoriam & ad palinodiam per has conſtitutiones Imperiales in Germaniam non quidenm fuiſſe introductas, ſed tamen valde ſtabilitas, de quarum adeo origine in Germania, cum id videam negligi communiter a JCtis, non injucundum erit quædam obſervare.

p) Part. Tit. 28. §. 4. *q*) §. 108.

XVIII.

Jura antiqua Germaniæ. Horum abrogatio & receptio actionis æſtimatoriæ.

Jam olim apud Francos receptum fuit, ut injuriæ tam reales quam verbales non relinquerentur vindicandæ injuriatis ſecundum æſtimationem ab ipſis inſtituendam, verum ſingulis injuriis tam realibus, quam verbalibus certa pœna pecuniaria (ut videtur, non actori, ſed judicio ſolvenda) dictata fuit *r*) v. g. ſi concacatum quis vocaverit alterum, aut vulpeculam, tribus ſolidis, ſi leporem ſex ſolidis *s*) ſi mulierem meretricem dixerit, quadraginta quinque ſolidis *t*) punitus fuit. Imo ſi mulierem ingenuam quis ſtriam aut meretricem dixerit, centum octuaginta ſeptem

cem

tam ſolidorum multa ipſi dictata eſt. *u*) Atque hi mores continuati fuerunt ſucceſſu temporis etiam apud Germanos, nimirum, quod nunquam injuriatus pro lubitu injuriam æſtimaverit, ſed in eo tamen aliquid fuit mutatum, quod ſcilicet diverſi gradus mulctarum non amplius reſpexerint tantum ad variationem & diverſitatem injuriarum, ſed etiam ad diverſitatem ſtatus perſonarum, tam earum quæ injuriam paſſæ ſunt, quam judicum. Ita v. g. qui injuria alterum affecerat, injuriato ſolvebat 30. ſolidos, ſi honoratioris conditionis eſſet, vilioribus & fœminis 15. ſolidos, inſuper vero judici octo ſolidos in urbe, tres in pago. *w*) Porro docent ſententiæ Scabinorum Magdeburgenſium, quæ leguntur poſt Speculum Saxonicum Zobelli *x*) quod iſti mores veteres diu etiam poſt jam receptas academias in Germaniam fuerint continuati, ubi refertur, quod is, qui injuriis verbalibus læſus ſit, poſſit agere vel criminaliter, non tamen ad pœnam corporis afflictivam, ſed ad mulctam pecuniariam fiſco inferendam, pro diverſitate loci & injuriatæ perſonæ à judice determinandam; vel civiliter ad mulctam triginta ſolidorum reo & quidem toties ſolvendam, quoties reus injurias repetiiſſet. Dicitur etiam, quod injuriarum condemnatus fiat infamis, niſi per procuratorem egerit, & ſententia in procuratorem lata fuerit, aut niſi ab initio ſtatim in judicio injurias confeſſus fuerit, addens, eas ex commoto & indeliberato animo profectas eſſe, & ſe declarans, quod paratus ſit ea propter & judici & parti mulctam conſuetam ſolvere, ſimul illam ſummam judicialiter depoſuerit, modo ſententia condemnatoria poſtea non fuerit lata, ſed actor & judex ita acquieverint. Quod ſi injuria verbali plures perſonæ læſæ fuiſſent, v. g. ſi quis dixiſſet, nullam honeſtam fœminam aut virginem in aliquo loco eſſe, damnabatur reus, ut ſingulis mul-

ctam conſuetam, id eſt 15. ſolidos ſolveret. Fœminæ injuriantes ſaltem dimidiam mulctam ſolvebant reo, quia ipſæ injuriatæ etiam ſaltem dimidiam mulctam accipiebant. Imo ex ſententiis collegiorum Saxonicorum à Georgio Beato collectis *y*) conſtat, circa medium ſeculi 16. adhuc ſecundum hactenus dicta fuiſſe pronunciatum, atque adeo illo tempore actionem æſtimatoriam nondum in Saxonia fuiſſe in viridi obſervantia. Imo videntur Scabini Lipſienſes usque ad conſtitutiones Auguſti tenacius inhæſiſſe moribus Germanicis, ut facile ex conſultationibus conſtitutionum Saxonicarum patet. *z*) Donec Elector Auguſtus actionem veterem injuriarum diſerte abrogaret. *a*) Etſi enim in receptione novæ actionis ſolæ actionis ad Paulinodiam mentionem faciat, & ratio Carpzovii *b*) quod lex correctoria reducens nos ad jus commune antiquum cenſeatur omnes iſtius juris declarationes & extenſiones recepiſſe, parum quadret ad rem præſentem, nullum tamen eſt dubium, Scabinos etiam ab illo tempore actionem æſtimatoriam admiſiſſe, ut docent a Carpzovio adducta. *c*) Extra Saxoniam vero actionem æſtimatoriam citius eſſe in imperio in foris receptam patet ex ordinat. Camerali 1521. ubi ejus in titulo 24. jam fit mentio.

r) vide L. ſalicam tit. 31. 32 33. 34. *s*) tit. 32. §. 2. 3. 4. *t*) ibid. §. 5. *u*) ibid tit. 67. § 2. *w*) Jus provincial. Saxon. libr. 1. art. 68. & ibi gloſſ. & libr. 3. art. 45. vid. latius Georg. Schulz Synopſ. inſtit. ad h. t. lit. d. *x*) p. m. 185. ſeq. *y*) Part. 4. de delictis tit. 30. de injuriis p. 279. ſeq. *z*) vid. Tom. II. Part IV. q. 62. p. 211. *a*) Parte 4. conſt. 42. *b*) Part 2. p. 95. n. 4. *c*) ibid. n. 5.

XIX.

Actio ad Palinodiam unde & qua ratione fuerit in Germaniam introducta.

Unde vero orta eſt actio ad Palinodiam, & qua occaſione Germaniam intravit. Sane Romanis ea non fuit cognita, multo minus de ea aliquid legitur in jure provinciali

Sa-

Saxonico, imo ſententiæ Scabinorum apud Beatum *d)* imo dictæ conſultationes conſtitutionum Saxonicarum *e)* ſatis perſpicue teſtantur, juribus Saxonicis (id eſt Germanicis, nam in ſpeculo Saxonico collecti ſunt mores communes Germaniæ) ad ſua usque tempora in Saxonia actionem ad palinodiam fuiſſe rejectam ut ineptam. Unde valde miror, virum juris patrii alias callentiſſimum Joh. Schilterum *f)* de actione ad Palinodiam ita ſenſiſſe, quod ea quidem ex jure ſcripto (id eſt ſpeculo Saxonico) oſtendi nequeat, moribus tamen introducta & longo uſu, ſed confirmata poſtea fuerit ordinatione Camerali *ff)* & conſtit. Saxonica. *g)* Quomodo enim actio ad palinodiam longo uſu adſcribi poterit, cum eam ignorent omnes hiſtoriæ Germaniæ, & adeo eam tanquam uſui recepto adverſam recipere noluerint collegia Scabinorum. Sed unde ergo deſcendit? Putavi initio, eam originem debere juri Canonico, ſed tamen ſi quis conſideret titulum decretalium de injuriis & damno dato, & titulum in inſtitutionibus, Lancelotti huic correſpondentem deprehendet, jus Canonicum circa injurias nihil novi diſpoſuiſſe, & in dictis titulis terminum injuriæ in ſignificatu laxiori pro eo, quod ſine jure fit, uſurpaſſe. Et quamvis Perez *h)* diſerte provocet ad jus Canonicum *i)* facile tamen patebit, textum illum plane non loqui de actione injuriarum. Idem eam repetit ex jure antiquo, quo in levioribus injuriis ſatis erat dicere: *nollem dictum factum*, in gravioribus addebatur: *juro te eſſe hac indignum injuria*, quem in finem Plautum *k)* & Terentium *l)* citat, tamen & hæc origo eſt nimis longe quæſita. Quid ergo dicemus? Non errabo, credo, ſi dixero, eam actionem originem debere Hiſpanis, ad graviores tamen injurias verbales reſtrictam. Textum legis Hiſpanicæ & commentatores in eam vide citatos apud

 Gon-

Gonzalez Telez. *m*) Ipſa forma revocationis prout eam deſcribit Perezius *n*) ſapit mores Hiſpanos, ſcilicet, quod recantatio fiat plerumque cum face ardente, manu comprehenſa rei, nudis pedibus, & induſio corpori advoluto, venia proclamata injuriato, & dicatur communiter forma amendæ honorabilis. Hanc igitur actionem haud dubie Carolus V. ex Hiſpania in Germaniam ſecum attulit, & poſtea in reviſa ordinatione Camerali *o*) confirmavit, Elector vero Saxoniæ Auguſtus Imperatori huic multum obſtrictus, eandem in fora etiam Saxonica introduxit,

d) Modo citata parte 4. tit. 30. p. 280. verbis einigen Widerſpruch zu thun nicht verpflichtet. item p. 282. verbis: und darff die Wort nicht wiederruffen. *e*) d. Tom. II. P. 4. q. 62. & clarius T. I. P. 4. q. 31. p. 90. *f*) exercit. 49. ad Pand. §. 31. *ff*) Part, 2. tit. 28. §. und ſonderlich. *g*) d. Parte 4. conſt. 42. *h*) ad Cod. tit. de injur. n. 2. *i*) ad c. ſi illic. C. 23. q. 4. *k*) in Amphitr. *l*) in Adelph. act. 2. ſc. 1. *m*) ad jus Canonicum de Sent. & re judic. cap. 23. n. 4. p. 786. *n*) d. n. 21. *o*) d. P. 2. tit. 21. conf. Mynſ. cent. 2. obſ. 98. n. 1. Schulz Synopſ. inſt. de injur. lit. f.

XX.

Per ſublationem hujus utriusque actionis multæ controverſiæ ſunt præciſæ.

Quemadmodum receptione hac actionis æſtimatoriæ & ad palinodiam in fora Germaniæ jura patria non planæ abrogata fuere, ſed ſaltem quoad mulctas olim receptas pecuniarias, earumque determinationem, aliæ vero pene criminales ob injurias reales graviores antiquitus receptæ fuere continuatæ, ita mixtura hæc jurium diverſorum non emendavit defectus antiquos, ſed auxit, uti plerumque mixtura rerum plurium diverſarum parum ſalubris eſſe ſolet. Ortæ enim ſunt ex iſta mixtura plures quæſtiones practicæ, circa quas mirum in modum diſſenſerunt inter ſe integra collegia, & ita hoc diſſenſu jus non ſolum incertum reddiderunt, ſed & occaſionem deberunt, ut proceſſus injuriarum diutius durarent. Et quamvis

Prin-

Principes in conſtitutionibus aut novioribus deciſionibus tentaverint iſtos diſſenſus tollere, tamen nec hoc multum profuit, partim quod quaeſtiones hae plerumque eſſent inter ſe connexæ, ita, ut ex diverſis reſpondentium principiis circa unam quæſtionem derivaretur etiam diſſenſus circa quæſtiones aliis conſtitutionibus expreſſe non deciſas, partim etiam, quod deciſiones ipſæ fierent ſecundum principia decidentium nova & a principiis utriusque partis diſſentientium diverſa, atque ſic nec deciſiones ubique inter ſe cohærerent. Quæ inconvenientiæ omnes per abrogationem utriusque actionis, æſtimatoriæ & ad palinodiam atque per mandatam judicibus inquiſitionem adverſus injuriantes haud dubie ſunt ſublatæ.

XXI.

Quamvis autem illæ controverſiæ fere in omnibus commentariis ad titulos de injuriis legantur, & ab initio conſtituerim, de earum ſingulis ſingulas theſes dare, tamen penuria temporis impeditus hic eas ſaltem per indicem breviſſimis proponam. Ita quæritur, an actio æſtimatoria poſſit conjungi cum criminali? An actio ad palinodiam ſit rei perſecutoria, an pœnalis? An duret ſaltem per annum, an annis triginta? An locum etiam habeat in injuriis realibus? an actio ad palinodiam infamet? An poſſit cumulari cum æſtimatoria? an cum criminali? an & quatenus in actionibus injuriarum juramentum poſſit deferri? & ſi quæ forte adhuc ſunt aliæ. Porro tempus non permittit, ut de ſingulis mentem meam paulo diſtinctius aperiam, monita tamen quædam pauca hic apponam, unde facile conſtare poterit, quæ de pleriſque mea ſit ſententia. Initio concedo actionem injuriarum æſtimatoriam jure civili non potuiſſe ſimul inſtitui cum actione legis Corneliæ, quia nemo poterat duabus actionibus ſimul *Index harum controverſiarum & de iis quædam monita.*

mul experiri, ſive ad idem tendentibus, ſive diverſis. Concedo etiam actionem æſtimatoriam & legis Corneliæ non potuiſſe inſtitui unam poſt aliam, quia videlicet & hic nolebant leges vagari actorem una actione ſemel electa. p) Sed quemadmodum apud Germanos ſemper licuit duabus vel tribus actionibus diverſis ſimul aliquem convenire, ita nullam rationem video, cur hæc regula non debeat etiam obtinere in actione æſtimatoria ſimul cum actione criminali injuriarum inſtituta, cum hic deficiat utraque ratio juris Romani modo allata. Deinde id in confeſſo eſt omnes pragmaticos hactenus habuiſſe actionem æſtimatoriam pro mere pœnali. Quamvis enim Lipſiæ jam ante triginta annos habita fuerit diſputatio publica de actione injuriarum æſtimatoria rei perſecutoria, nemo tamen hactenus, quod ſciam, fuit repertus, qui hanc doctrinam ulterius defendere aut ſequi voluerit, poſtquam ſtatim Dn. Præſes contra oſtendiſſet, eandem & principiis moralibus, & juri gentium, & Juſtinianeo, & univerſæ Praxi repugnare. q) At actio ad palinodiam, neſcio qua ratione, tantum non communiter pro rei perſecutoria a pragmaticis fuit habita, cum tamen eadem hic adſint fundamenta definiendi, quod & hæc actio ſit pœnalis, quæ in actione æſtimatoria adſunt, & ne veriſimilis quidem poſſit afferri ratio, vel ex philoſophia morali, vel ex principiis juris, vel ex intentione Hiſpanorum hanc actionem invenientium, quæ hanc ſententiam ſuadeat, aut homini, ſaltem parum ſanæ mentis, vel in ſomnio ſuadere poſſit. Cum tamen nulla ſententia tam abſurda ſit, quæ non veroſimilem aliquem errorem pro fonte agnoſcat, credo viros celeberrimos adhuc hodiernum iſti errori inhærentes, in eum fuiſſe perductos, quod de ortu hujus actionis nimis ſupine fuerint ſolliciti. Putavit Bacchovius

us r) hanc actionem longa conſuetudine in Germania eſſe ortam, & quidem opinione erronea vulgi, quaſi honor & fama noſtra conviciis & maledectis læſa per revocationem opprobrii iterum nobis quaſi reſtitui creditum fuerit. Hunc, ut alias ſæpe, exſcripſit Vinnius s), hunc Eckoltus t) & alii. Ergo ipſimet, qui hanc ſententiam in praxi defenderunt, theoretice eam erroneam eſſe confeſſi ſunt. Sed oſtendent, credo, ea, quæ de origine actionis ad palinodiam v) quam graviter Bachovius circa originem actionis hujus aberraverit, cum potius dicta monſtrent, Hiſpanos actionem hanc in gravem pœnam reorum iniuriantium inveniſſe. Et fefellit forte Bachovium, & alios, quod legerent, palinodiam non eſſe pœnam publicam ſed inventam in ſatisfactionem privatorum per injurias læſorum, atque adeo putarunt, ſatisfactionem & rei perſecutionem eſſe unum idemque, cum tamen iterum vel principia juris Juſtinianei debuiſſent oſtendere, etiam actiones pœnales quaſcunque & in ſpecie æſtimatoriam tendere ad ſatisfactionem privatorum. u) Hæc igitur ſi ponderaſſent JCti, nunquam difiſſent, actionem ad palinodiam non infamare aut cumulari poſſe cum æſtimatoria &c.

p) l. 6. pr. & §. I. de iniur. q) In diſput. Lipſ. anno 1682. habita ſub titulo Philoſophia juris oſtenſa in doctrina de oblig. & action. cap. 2. §. 164. ſeq. r) ad Treutlerum V. 2. d. 30. Th. 7. lit. a. s) ad §. 10. Inſt. de injur. 1. t) ad pandect. de injuriis §. 23. v) §. 19. u) adde l. 17. §. 4. de injuriis.

XXII.

Porro cum Perezius in deſcriptione ſolennitatum in Hiſpanica recantatione adhibitarum ſimul etiam refe- rat w), procedere iſta ſaltem in acerbioribus injuriis, cæterum ſi eæ ſint leviores, ſolere reum de plano profiteri, ſe *Declaratio quomodo recantatione differat & unde orta ſit.*

ſe non injuriandi animo talia maledicta pronunciaſſe & conquerentem in ſua opinione eſſe bonæ famæ & opinionis, exinde conſtat, quod declaratio hæc honoris plane a recantatione diverſa ſit, & ab actione recantatoria liberet, adeoque non infamet declarantem. Patet porro, cum hæc deprecatio ſecundum pragmaticos ſaltem locum habeat, in actione ad palinodiam, non vero in actione æſtimatoria, cum tamen alias regulæ æquitatis, & quæ ſupra de moribus patriis attulimus ex ſententiis Scabinorum Magdeburgenſium apud Zobelium, x) ſuaderent, etiam in actione æſtimatoria, ſi leviores ſint iniuriæ aut dubiæ interpretationis, debere talem declarationem admitti. Nimirum æſtimatoria actio in Germania recepta fuit, antequam actio ad palinodiam reciperetur. Ignorat vero jus Romanum exceptionem declarationis in actione æſtimatoria. Poſtea ſub Carolo V. actio illa Hiſpanica ad palinodiam & cum ea exceptio ibi ſolita declarationis ſuere receptæ, quam adeo extendi noluerunt JCti ad actionem antea receptam, in qua non erat in uſu. Quemadmodum autem indubii juris eſt, valere ſaltem hanc declarationem plane non ſatisfieri vere injuriato, ſed potius doceri, non opus eſſe ſatisfactione; ita ſimul intelligitur naturam declarationis hujus plane non intelligere, ſed eam cum recantatione vel cum deprecatione confundere collegia, quæ, dum ſententia definitiva concipienda eſt, reum condemnare ſolent: daß Beklagter Klägern allenthalben zuviel und unrecht gethan, und dannenhero demſelben eine Ehren-Erklährung und daß er von Ihm nichts als Ehre, liebes und gutes zu ſagen wiſſe, zu thun ſchuldig ſey, cur enim Reus non ſtatim ab initio per declarationem dubietatem ſuſtulit, & ita ſe ab actione liberavit.

vv) ad tit. C. de injur. d. n. 21. x) ſupra §. 18. in medio.

XXIII.

Digitized by Google

XXIII.

In actione recantatoria non ſolum reliquæ ſolennitates ſupra adductæ cum ignominia rei erant conjunctæ, ſed & ipſa recantatio, quod mentitus ſit, quod ea locutus ſit, ut nequam, ex intentione Hiſpanorum, infamem faciebant reum, uti etiam infamabat apud Romanos actio æſtimatoria. Cæterum cum Germani in Doctrina de fama & infamia obſervent in praxi doctrinas a moribus populi Romani, & Hiſpanici plane diverſas y), ideoque diu in praxi receptum fuit, invenire modos reſervandi reis in actione injuriarum famam, Conſilium quo ante receptionem juris Juſtinianei Scabini fuere vſi, ſupra jam fuit relatum. z) Actione æſtimatoria recepta, clauſulam reſervatoriam fere adiicere cœperunt JCti. In palinodia illi, qui erronee putarunt palinodiam eſſe ſaltem reſtitutionem famæ ablatæ, eam pro infamente non habuerunt. Alii rectius ſentientes clauſulam famæ reſervatoriam adjecere. Neque enim unquam receptum eſſe puto, ut licuerit reo revocanti verbis pro lubitu a ſe inventis uti, ſed ſemper vel in ſententia vel in ejus executione formula recantationis a judice reo præſcripta fuit. Unde fabulam eſſe arbitror, quæ circumfertur de reo, qui ſequenti formula recantaverat. *Appelavi te nebulonem & nequam. Hoc verum eſt. Cogor revocare. Id mihi dolet. Tu es vir honeſtus. Mentitus ſum.* Pariter ac illam exceptionem, cuius mentio fit in notis ad Grotium, quæ Obrechti nomen mentiuntur, (cum ſint meræ ineptiæ tanto viro indigniſſimæ.) Æſtimaverat actor abſciſſam auriculam mille thaleris. Opponebat Reus exceptionem ineptæ petitionis, cum in obſidione Samariæ integrum aſini caput tam care non fuerit venditum. a) Quamvis hoc ultimum exemplum ſit priore

Monita de origine & uſu deprecationis.

veroſimilius, cum nihil novi ſit, reos de injuria conventos omnibus modis id agere, ut actoris petita quocunque modo ridicula reddere queant, qui abuſus etiam per mandata Saxonica & Brandenburgica ſupra relata eſt ſimul tacite abrogatus. Cum ergo pronunciari ſoleret in actione ad palinodiam: daß Kl. auf gebogenen Knien, in Klägers Gegenwart vor Gericht einen Wiederuff zu thun, und daß er die ausgeſtoſſenen injurien geredet als ein Schelm, zuſagen ſchuldig ꝛc.& clauſula famam reſervatoria non bene cum antecedentibus cohæreret, ſed occaſionem deridendi formulam judicialem præberet: Er habe es geredet, als ein Schelm, iedoch ſeiner Ehrn ohne Schaden, cœperunt prudentiores judices ad hanc inconvenientiam tollendam loco recantationis introducere chriſtianam deprecationem, eine Chriſtliche Abbitte, in qua reus confiteri debet ſe injuſte feciſſe & roget humiliter actorem, ut ipſi injuriam illatam animo chriſtiano condonet. Hoc enim modo æque ſatisfit injuriato, ac per recantationem, & tamen injuriantis honori parcitur, cum deprecatio facti illiciti ex natura ſua neminem infamet, & deprecatio Chriſtiana ex natura Chriſtianiſmi famam ea utentis lædere nequeat. Quæ ſinguli non conſiderarunt illi, qui hactenus in ſententiis deprecationem injungentibus clauſulam reſervatoriam addiderunt: daß Bekl. Klägern der ausgeſtoſſenen Injurien halber für Gerichte eine Chriſtliche Abbitte zu thun ſchuldig ſey, iedoch ſeinen Ehren ohne Schaden. b)

y) Vid Dn. Præſid. & Georg. Beierum ad tit. de his qui notantur infamia. z) theſ. 18. in medio a) Notæ Obrechti ad Grotii lib. 2. cap. 17. §. 21. b) Exempl. habes apud Abele Part. I. der ſeltſamen Gerichts-Händel. caſu 53. p. 280.

XXIV.

XXIV.

Alii abuſus per mandata ſupradicta ſublati, ubi de retorſionis licentia & abuſu.

Sunt & alii abuſus in proceſſu injuriarum ſæpius occurrentes, qui per mandata ſupra laudata abſcinduntur. Ita notiſſimum eſt, frequenter excedere ſolere actores, dum ob leviorem injuriam ſive realem ſive verbalem reum conveniunt criminaliter ad pœnam fuſtigationis, cum tamen natura negotii de quo agitur, facile oſtendere ipſis vel eorum Advocatis potuiſſet, injuriam, etiamſi probata fuerit, tan gravem pœnam haud mereri, unde reo ſuppeditatur occaſio vel novam actionem injuriarum inſtituendi contra actorem, vel retorſione utendi adverſus eundem ob iſtum actionis inſtitutæ exceſſum, qui abuſus ſaltem permiſſa licentia denunciandi injuriam præcavetur. Ipſam retorſionem quod attinet, cum ea in mandatis illis Regiis tanquam remedium Chriſtianiſmo adverſum & ob alias cauſas ibi memoratas fuerit prohibitum, multæ quæſtiones ſimul præciſæ ſunt, circa quas hactenus diſſenſerunt JCti v. g. an retorſio ſit remedium, quod jure gentium nitatur, an vero cum Chriſtianiſmo id non conveniat, de qua integri Tractatus in utramque partem jam ante plures annos fuere conſcripti c), qua item formula & quo tempore liceat retorſione illa uti, & quodnam ſit officium magiſtratus in iis recipiendis. De quibus paucis mihi ſic videtur. Quod retorſio tollat actionem injuriarum, nemo, quod ſciam, ut iniquam oppugnavit, & credo etiam ſenſum mandatorum illorum eſſe, ut ſi reus denunciatus probet, actorem retorſione fuiſſe uſum, ad ulteriorem ſatisfactionem denunciantis eum a judice non eſſe condemnandum. Reſpondere injurianti, non eſſe verum, quod dixerat, nequaquam juri gentium imo ne Chriſtianiſmo quiden videtur repugnare, cum ipſe ſervator tali

reſponſione contradicente Phariſæorum conviciis, uſus fuerit. Aliud vero dicendum, ſi injuriatus dixerit: Mentiris, cum uſu juris gentium, certe Europæorum pro verbis injurioſis habeatur, ſi quis dicat alterum mentitum fuiſſe, adeoque talis retorſio non ſolum regulis Chriſtianiſmi repugnat, ſed nec ex ipſa hac morum hypotheſi pro re licita, ſed potius pro nova injuria haberi debebat, quæ inter injuriantes compenſationem quidem producebat, ſed propterea tamen à pœna a magiſtratu inferenda liberare non debebat. Inſtud autem non ſolum Chriſtianiſmo, ſed & primis rectæ rationis cujuſcunque principiis adverſum eſt, quod pro juſta retorſione habeatur, ſi quis idem delictum, quod injurians reum infamare voluit, retorqueat, & intra hos terminos maneat. Etenim id quidem verum & palpabile eſt, qui falſo alterum delicti inſimulat, verum non dicit, adeoque, (ſi rei veritatem abſtrahendo a regulis decori etiam in ſermone obſervandi ſpectes) etiam mentitur. At quid abſurdius excogitari poterat, quam ut is, qua alterum furem, adulterum, homicidam, &c. vocaverat, tamdiu etiam fur, adulter, aut homicida ſit, aut ab altero pro tali haberi impune poſſit, donec convitium probet. Mallem, ut JCti inquiſiverint in originem hujus abuſus, & qua occaſionis idem apud homines, vel tantillum ſanæ rationis poſſidentes in praxin forenſem introduci potuerit. Sed hic ubique altum eſt ſilentium, doctoribus communiter ea de re tacentibus & communi errore tres illos diſtinctos caſus hectenus vel ſtudio, vel ex ſupina negligentia confundentibus. Niſi me omnia fallunt, apud veteres JCtos ante Carolum V, de hoc retorſionis remedio aut certe de hoc tertio & ultimo caſu nihil legitur. Unde valde ſuſpicor, eum una cum

actione

actione ad palinodiam ex Hiſpania in Germaniam fuiſſe translatum, adeoque cauſam querendi non ſupereſſe, quod in mandatis regiis una cum ipſa actione ad palinodiam iterum ſit ſublatus.

c) quos enumerat uſus modernus Pandectar. Stryck. ad tit. de iniur. §. 35.

XXV.

Exceptio veritatis an & quando liberet a pœna.

Unicam adhuc obſervationem adjicere liceat circa exceptionem veritatis, an ea liberet ab actione injuriarum. Communis ſententia eſt, eam non liberare, ſed mitigare ſaltem pœnam. Rationes producuntur variæ, inter quas potiſſimæ ſunt, quod communis ſit Dd. ſententia, veritatem convicii non excuſare, & quod ipſe Carolus V. in ordinatione Criminali d) quæſtionem hanc negative definierit, ac adeo ſufficere pro præſumendo animo conviciandi, quod reus crimen, quod alteri imputat, debito modo non denunciaverit coram judice competente. e) Mihi ſic videtur diſtinguendum eſſe. 1) Si convicium tale ſit, quod alteri objiciat vitia corporis evidentia, vel alia verba nonniſi ad contemptum & contumeliam aliorum inventa, etſi de nullo crimine loquantur, (uti ſolent integra opificia talibus conviciis in contumeliam aliorum uti) tum utique veritas convicii non excuſat. 2) Si quis delictum alteri objiciat in libello famoſo, etiam exceptio veritatis non excuſat. 3) Si citra libellum famoſum, & delictum illud aut peccatum ſit notorium, aut jam reus pœnam ſuſtinuerit, vel abſolutus fuerit, neque tum convicium liberabit a pœna. At ſi (4) delictum non eſt notorium, nec jam punitum, neque reus ab eo abſolutus, tum puto indiſtincte eum, qui etiam extra judicium

cium alteri talia delicta imputaverit, non eſſe damnandum, ſi paratus ſit veritatem huius imputationis probare, vel indicia ſufficientia magiſtratui ſuppeditare, ad inquirendum & ſimul probet ſe non habuiſſe animum injuriandi, aut ſaltem juramento purgatorio hanc ſuſpicionem tollere paratus ſit. Et hanc aſſertionem puto convenire juri Juſtinianeo *f*) ubi Paulus docet, non eſſe bonum aut æquum, eum qui *nocentem infamavit, ob eam rem* condemnari, peccata enim nocentium nota eſſe & oportet & expedire, quod de denunciatione non poteſt intelligi, cum proceſſus inquiſitorius juri Juſtinianeo non fuerit cognitus, *g*) nec de accuſatione, cum verba textus repugnent. *h*) Convenit etiam legibus antiquis Francorum *i*) ubi qui verba contumelioſa, non infamantia, de altero adhibuerit, indiſtincte; qui infamantibus uſus ſit, tum demum puniri jubetur, ſi crimen, alteri objectum, non probaverit. Nec repugnat jus Canonicum. *k*) Nam jus Canonicum non diſtinguit, utrum quis denunciaverit delictum alteri imputantum, an minus, ſed utrum id probaberit nec ne, etiamſi ſit delator, & ſumma totius quæſtionis dictæ prout ipſe Gratianus eam formavit eſt, quod is puniendus ſit, qui id, quod intulit, probere non valet. Ad objectionem de brocardico vulgari, veritatem convicii non excuſare, reſpondeo, id intelligendum eſſe de caſibus tribus prioribus. Et cum de caſu ſecundo ſaltem diſerte loquatur Carolus V. in conſtitutione criminali, inde & hæc ipſius conſtitutio fruſtra nobis opponitur.

d) art. 150. in fine. e) vid. Mevius Parte 3. Deciſ. 357. & §. 5. Dec. 389. f) l. 18. de injuriis. g) Dn. Præſes differt. de origine proceſſ. Inquiſit. h) d. l. 18. princ. verb. infamavit ob eam rem. i) Leg. Salic. tit. 32. §. 5. 7. 8. tit. 67. § 1. & 2. k) cauſ. 5 qu. 9. per integr.

F I N I S.

Digitized by Google